

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
«ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ, ΑΡΧΕΙΑ, ΜΟΥΣΕΙΑ»
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

Διπλωματική Εργασία

Το ζήτημα της ποιότητας της καταλογογράφησης και οι απόψεις των καταλογογράφων στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

**Ελένη Λώλου
(ΑΜ: 196682009)**

Επιβλέπων: Κωνσταντίνος Κυπριανός

**Αθήνα
Μάιος 2021**

Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής είναι να διερευνηθεί το ζήτημα της ποιότητας καταλογογράφησης με παρουσίαση των απόψεων των καταλογογράφων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών ώστε να προβληθούν τα χαρακτηριστικά που προτάσσονται ως σημαντικά προκειμένου να υπάρξει ποιότητα στην καταλογογράφηση διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών της βιβλιοθήκης προς τους χρήστες

Κεντρικό ερευνητικό ερώτημα:

Πώς ορίζεται σήμερα η ποιότητα καταλογογράφησης από τους ίδιους τους επαγγελματίες;

- Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά που διασφαλίζουν την ποιότητα στην καταλογογράφηση;
- Υπάρχει διαφοροποίηση στα κριτήρια ποιότητας που επισημαίνονται μεταξύ των επαγγελματιών και των εμπειρικών του χώρου;

Προβλήματα της έρευνας

- Απουσία ενός ενιαίου ορισμού για την ποιότητα καταλογογράφησης
 - εξετάζονται οι απόψεις των καταλογογράφων σε σχέση με την ποιότητα καταλογογράφησης, κατ' επέκταση ένας εκ προοιμίου περιορισμός είναι η υποκειμενική διάσταση των απόψεών τους
- Κατά πόσο οι ίδιοι οι καταλογογράφοι ορίζουν τις έννοιες και τα χαρακτηριστικά με τον ίδιο τρόπο;
- Ο πληθυσμός που χρησιμοποιήθηκε για αυτή την έρευνα περιορίζεται στους καταλογογράφους των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και κατά συνέπεια δεν εξετάζονται οι απόψεις του συνόλου των εργαζόμενων στο χώρο των βιβλιοθηκών

Ορισμοί ποιότητας καταλογογράφησης

Η έννοια της ποιότητας καταλογογράφησης αναδείχθηκε τη δεκαετία του '80

- υποδηλώνει τα χαρακτηριστικά μίας εγγραφής άμεσα συνδεδεμένης με την ικανότητα να ικανοποιεί τις ανάγκες του χρήστη με απουσία ελλείψεων (Paiste: 2003: 327)
- η ακρίβεια της εγγραφής με ύπαρξη πεδίων βασιζόμενων στα Διεθνή Πρότυπα Βιβλιογραφικής Περιγραφής (ISBD) και με όσο το δυνατόν πληρέστερη περιγραφή (Charman & Massey, 2002: 316) ➔ ομοιομορφία
- έγκειται στη δημιουργία μίας ολοκληρωμένης εγγραφής ώστε να είναι ανακτήσιμη απ' όλους τους σύγχρονους και μελλοντικούς χρήστες (Advoyan, 1993 αναφέρεται στη Snow, 2011: 34)
- οι καταλογογράφοι της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου πιστεύουν ότι η ποιότητα καταλογογράφησης βασίζεται στο κατά πόσο ακολουθούνται οι αγγλοαμερικανικοί κανόνες καταλογογράφησης , οι θεματικές επικεφαλίδες και το πρότυπο Marc21 (Snow, 2011: 35) ➔ ομοιομορφία

Έννοιες σχετικές με την ποιότητα καταλογογράφησης

- Ακρίβεια
- Συνάφεια
- Πληρότητα
- Επικαιρότητα
- Προσβασιμότητα
- Συνοχή

Κύριες κατηγορίες χαρακτηριστικών ποιότητας

σύμφωνα με την Snow (2017: 445-446):

- τεχνικές λεπτομέρειες της βιβλιογραφικής εγγραφής
- υιοθέτηση των βιβλιογραφικών προτύπων (RDA, MARC, LCSH)
- διαδικασία καταλογογράφησης
- επίδραση της καταλογογράφησης στους χρήστες

Χρήστες ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών

Ορισμός ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης

η βιβλιοθήκη των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καλείται να εξυπηρετήσει κατά κύριο λόγο τους φοιτητές και το διδακτικό προσωπικό των πανεπιστημίων και άλλων ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και να υποστηρίξει το διδακτικό και ερευνητικό έργο που διεξάγεται σε αυτή (Μπώκος, 2001: 48)

Ορισμός του χρήστη μίας βιβλιοθήκης

- το άτομο που χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης μία ή περισσότερες φορές και για μία φορά τουλάχιστον τον χρόνο (Whittaker αναφέρεται στον Sewa, 1991: 2)
- αυτός που επωφελείται από τις υπηρεσίες πληροφόρησης εν γένει (Sewa, 1991: 2)

Μία ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη εξυπηρετεί τις ακόλουθες ομάδες χρηστών (Sewa, 1991: 2-5):

- σπουδαστές
- καθηγητές
- υπότροφοι και ερευνητές
- διοικητικό προσωπικό

Εργαλεία αξιολόγησης των υπηρεσιών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και του ποιοτικού ελέγχου της καταλογογράφησης

- Ποιότητα υπηρεσιών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών γίνεται σύμφωνα με τον Shaughnessy (1987: 6-7) με τις ακόλουθες μεθόδους αξιολόγησης:
 - προσέγγιση προστιθέμενης αξίας
 - προσέγγιση βάσει πόρων
- Ποιοτικός έλεγχος στην καταλογογράφηση
 - έκταση και ακρίβεια
 - συνέπεια στους κανόνες και τα πρότυπα καταλογογράφησης
 - εκπαίδευση προσωπικού

Παράγοντες που συμβάλλουν στην ποιότητα καταλογογράφησης

- ❖ Στρατηγικός σχεδιασμός
- ❖ Χρήση της τεχνολογίας και των δυνατοτήτων που αυτή προσφέρει
- ❖ Δημιουργία συνεργατικών καταλόγων με δυνατότητα γρήγορης, συνεπούς και αξιόπιστης ανάκτησης αποτελεσμάτων με σημαντικά ποιοτικά και ποσοτικά πλεονεκτήματα
- ❖ Κατάλογος επόμενης γενιάς με δυνατότητα πλοήγησης και ανάκτησης αποτελεσμάτων όσο το δυνατόν πιο κοντά στις προσδοκίες και τη συμπεριφορά των χρηστών
- ❖ Εμπορική καταλογογράφηση

Σχέδιο εργασιών της έρευνας

- ❖ Εντοπισμός προβλήματος και προσδιορισμός ερευνητικών ερωτημάτων
- ❖ Βιβλιογραφική επισκόπηση
- ❖ Επιλογή της ερευνητικής μεθοδολογίας και συγκρότηση του κατάλληλου δείγματος
- ❖ Σύνταξη ερωτηματολογίου
- ❖ Επιλογή διαδικτυακής έρευνας και διακίνηση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου
- ❖ Συλλογή και επεξεργασία των ποσοτικών δεδομένων της έρευνας
- ❖ Αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας
- ❖ Συμπεράσματα/Αποτελέσματα - Ζητήματα για περαιτέρω έρευνα

Μεθοδολογία έρευνας

Πρόκειται για μία **συγχρονική μελέτη**, η οποία περιέχει παρατηρήσεις **διερευνητικού είδους** καθώς σκοπός είναι η διατύπωση ενός προβλήματος, εν προκειμένω ο ορισμός της ποιότητας καταλογογράφησης, για περαιτέρω μελέτη (Δημητρόπουλος, 1994: 25).

Επιλέχθηκε η δειγματοληπτική έρευνα με χρήση ερωτηματολογίου εφόσον πρόκειται για ένα εξειδικευμένο και σχετικά ευρύ κοινό προσφέροντας ποσοτικά δεδομένα

«**Πληθυσμός**» της έρευνας είναι οι καταλογογράφοι των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών με δείγμα τον περιορισμένο αριθμό που συμμετείχε στην έρευνα

Πρόκειται για **διαδικτυακή έρευνα**

Χαρακτηριστικά ερωτηματολογίου

- Υλοποίηση ποσοτικής έρευνας με ερωτηματολόγιο με χρήση του προγράμματος Google Forms
- Σύνταξη ερωτηματολογίου με ερωτήσεις
 - κυρίως κλειστού τύπου
 - μία ερώτηση ανοικτού τύπου για τον ορισμό της ποιότητας καταλογογράφησης
- Η αποστολή ερωτηματολογίου με ένα συνοδευτικό κείμενο πραγματοποιήθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και διακινήθηκε το διάστημα 8-24 Ιανουαρίου.
- Πετύχαμε ένα σχετικά υψηλό ποσοστό απόκρισης (80 απαντήσεις από ένα σύνολο 200 περίπου emails)

Διάρθρωση ερωτηματολογίου

Διάρθρωση σε τρεις ενότητες

- *Προσωπικές πληροφορίες για σκιαγράφηση του προφίλ του ερωτώμενου (φύλο, ηλικιακή ομάδα, ιδιότητα)*
- *Χαρακτηριστικά των καταλογογράφων που συμμετέχουν στην έρευνα (τίτλος σπουδών, συμμετοχή σε προγράμματα διαρκούς κατάρτισης, εμπειρία)*
- *Ερωτήσεις σχετικές με την ποιότητα καταλογογράφησης*

Παρουσίαση αποτελεσμάτων (1/15)

Προσωπικές πληροφορίες (φύλο, ηλικιακή ομάδα, ιδιότητα)

- το 80% των συμμετεχόντων είναι γυναίκες και το 20% άντρες
- η πλειονότητά τους ηλικιακά ανήκει στη δεκαετία 40-50 (44%), ακολουθούν οι ηλικίες 50-60 (27%) και των 30-40 (19%)
- το 49% είναι επαγγελματίες καταλογογράφοι και το 24% εμπειρικοί
- το 57% διαθέτει πτυχίο Βιβλιοθηκονομίας και Επιστήμης της Πληροφόρησης, το 20% έχει ολοκληρώσει και μεταπτυχιακές σπουδές, ένα 3% και διδακτορικό τίτλο σπουδών
- συμπέρασμα που προκύπτει από συσχέτισμό ηλικιακής ομάδας και τίτλου σπουδών

οι ηλικιακές ομάδες κυρίως των 20-40 διαθέτουν εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων τίτλο σπουδών στον τομέα της Βιβλιοθηκονομίας και Επιστήμης της Πληροφόρησης

Επομένως στη συντριπτική πλειοψηφία στα Τμήματα Καταλογογράφησης απασχολείται κυρίως εξειδικευμένο προσωπικό

Παρουσίαση αποτελεσμάτων (2/15)

Χαρακτηριστικά καταλογογράφων

- η συντριπτική πλειοψηφία λαμβάνει μέρος σε προγράμματα διαρκούς κατάρτισης σε ποσοστό 96%
- όσοι απάντησαν ΝΑΙ δήλωσαν επίσης ότι παρακολουθούν συχνά σεμινάρια σε ποσοστό 43%, το 31% πολύ συχνά και το 26% όχι συχνά
- παρατηρείται χαμηλή κινητικότητα όσον αφορά στην εναλλαγή εργασίας σε πληροφοριακούς οργανισμούς με αρκετά μάλιστα χρόνια προϋπηρεσίας → η χαμηλή κινητικότητα θα μπορούσε να οδηγήσει σε εφησυχασμό ωστόσο παρατηρείται υψηλή συμμετοχή σε προγράμματα διαρκούς κατάρτισης επιδεικνύοντας ενδιαφέρον για τις εξελίξεις του κλάδου

Παρουσίαση αποτελεσμάτων (3/15)

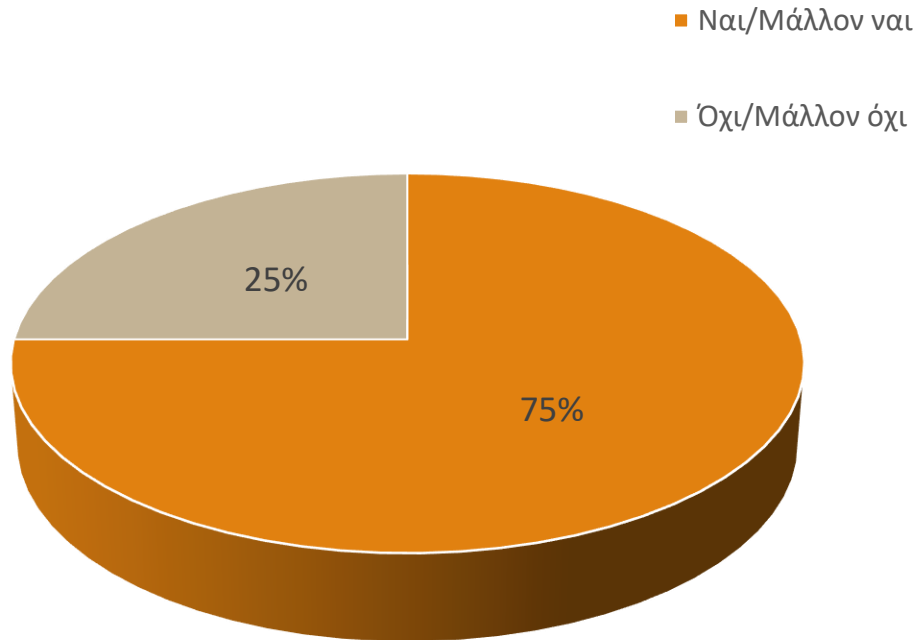
Ποιότητα καταλογογράφησης

Σύμφωνα με την ανοικτού τύπου ερώτηση στην οποία κλήθηκαν οι ερωτώμενοι να ορίσουν οι ίδιοι την ποιότητα στην καταλογογράφηση παρατηρήθηκε

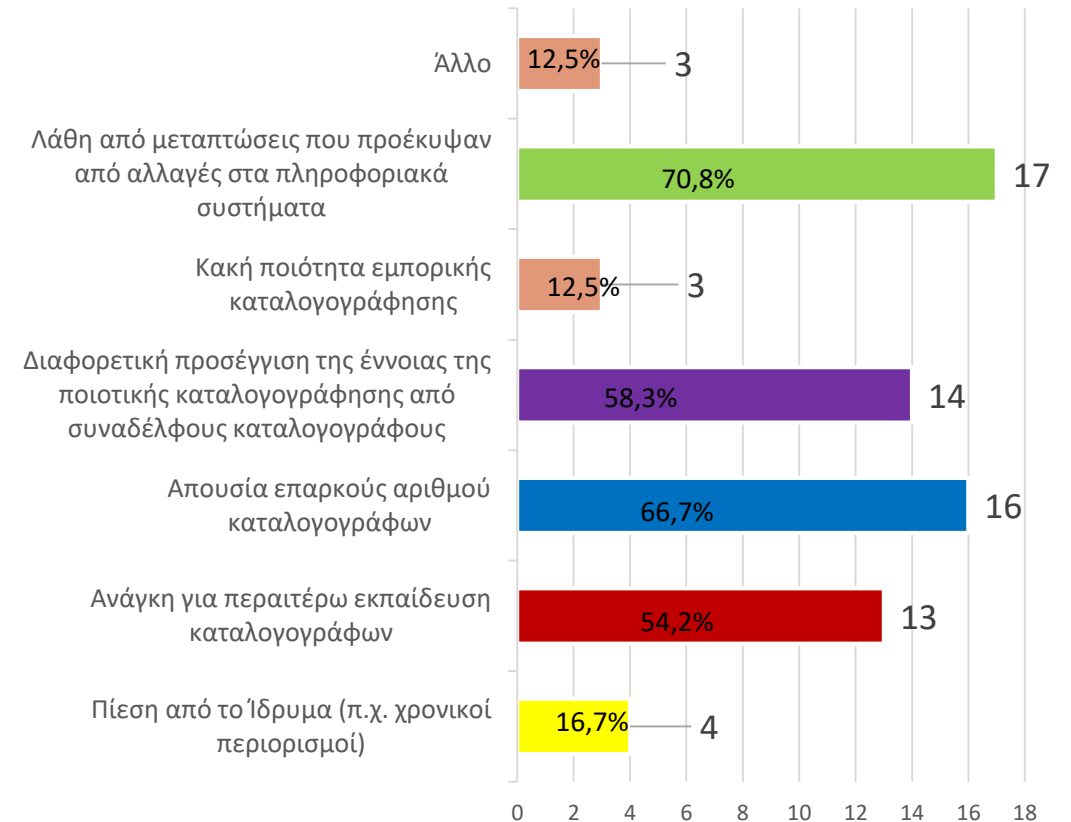
- πρόταξη του χαρακτηριστικού της ομοιομορφίας μέσω της τήρησης κανόνων καταλογογράφησης και προτύπων περιγραφής
- ανάγκη για λεπτομερή, εξαντλητική και αναλυτική καταλογογράφηση
- ανάγκη για ικανοποίηση χρηστών με ακρίβεια στην ανάκτηση και εξασφάλιση πολλαπλών σημείων πρόσβασης
- επισήμανση λοιπών χαρακτηριστικών, όπως τήρηση γραμματικών/συντακτικών κανόνων και αποφυγή λαθών

Παρουσίαση αποτελεσμάτων (4/15)

Μέτρηση από 10: Έχετε την αίσθηση ότι η καταλογογράφηση που πραγματοποιείται στο πλαίσιο του φορέα εργασίας σας είναι ποιοτική;

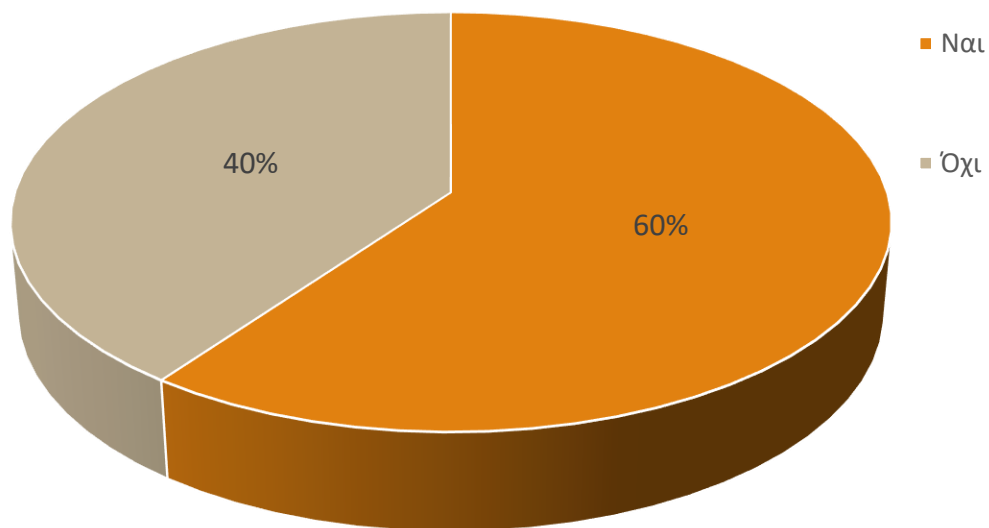

Μέτρηση από 11: Αν απαντήσατε όχι/μάλλον όχι στην προηγούμενη ερώτηση προσδιορίστε τις κυριότερες αιτίες

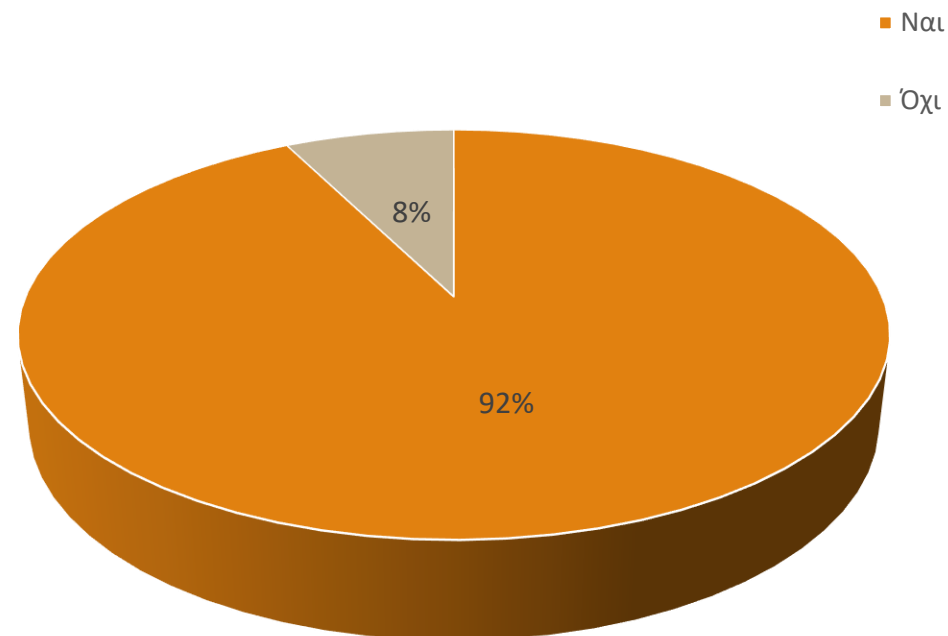

Παρουσίαση αποτελεσμάτων (5/15)

Μέτρηση από 12: Το Τμήμα Καταλογογράφησης της Βιβλιοθήκης στην οποία εργάζεστε υλοποιεί στρατηγικό σχεδιασμό (προτεραιότητες εισαγωγών, χρονικοί περιορισμοί, στόχοι, αξιολόγηση κ.ά.);

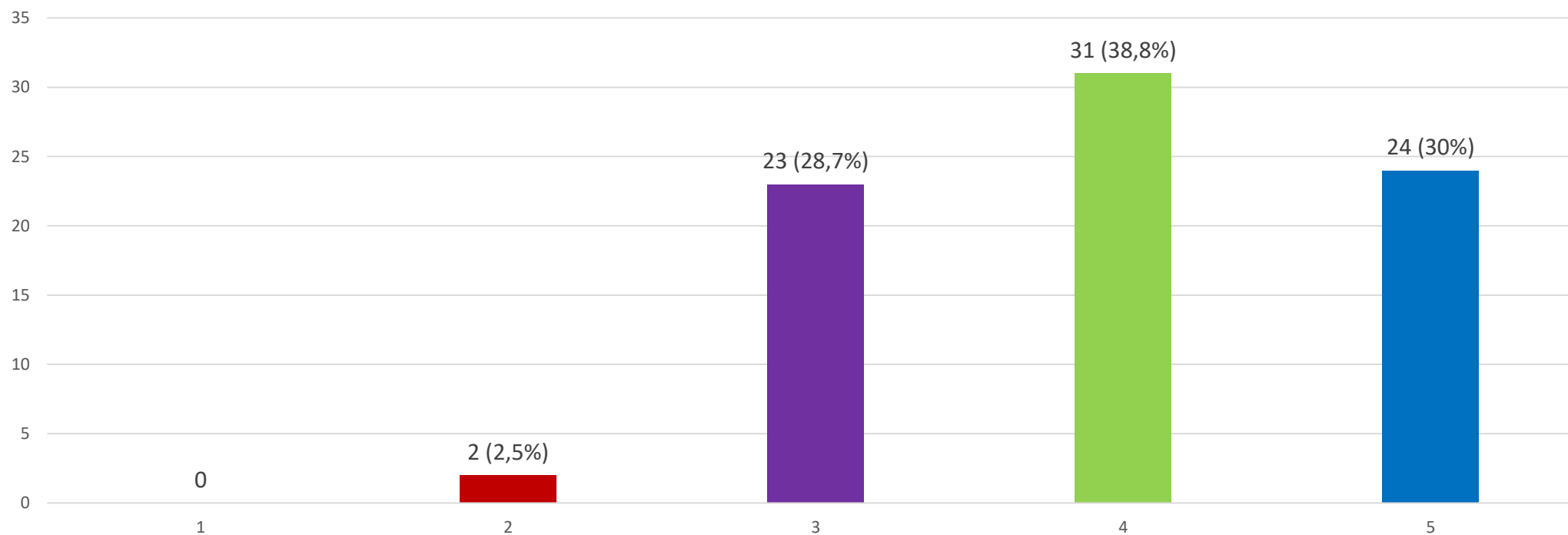

Μέτρηση από 13: Το προσωπικό του Τμήματος Καταλογογράφησης έχει συμφωνήσει σε ένα γενικό πλαίσιο όσον αφορά το επίπεδο περιγραφής τεκμηρίων;

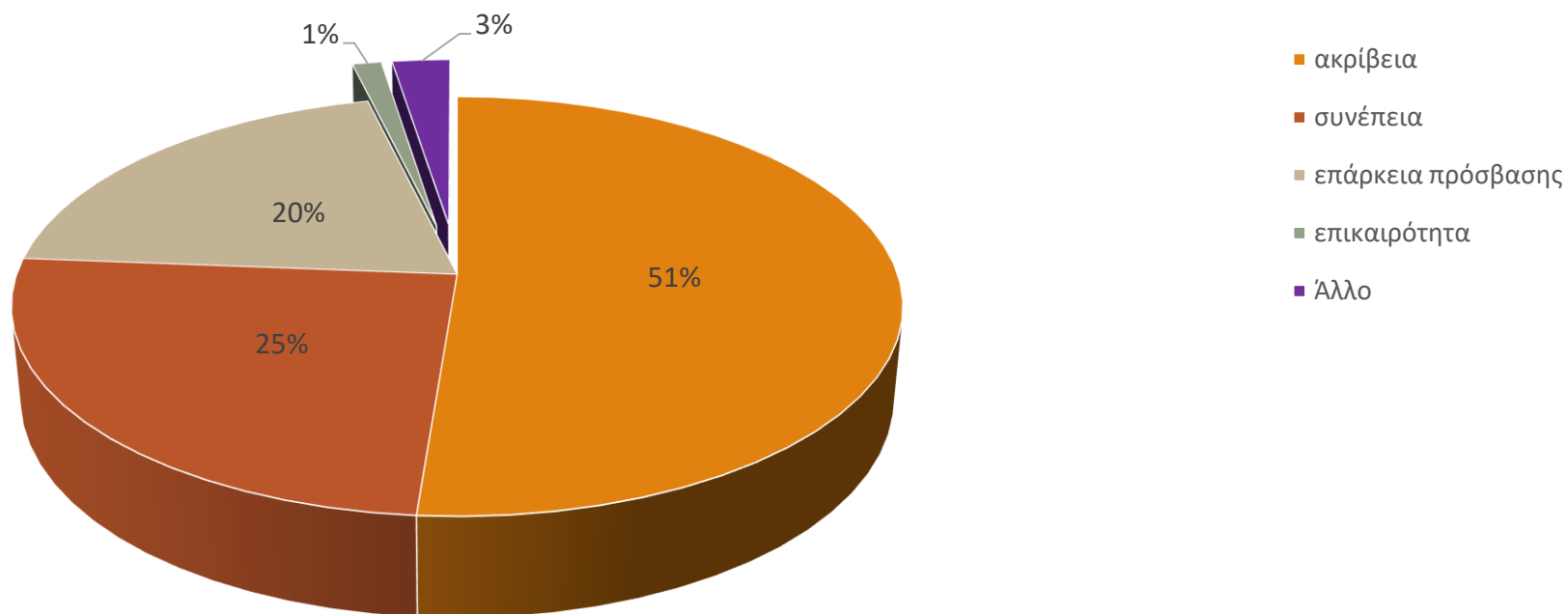
Παρουσίαση αποτελεσμάτων (6/15)

Μέτρηση από 14. Πιστεύετε ότι ακολουθείται με συνέπεια η εφαρμογή προτύπων καταλογογράφησης από το προσωπικό της βιβλιοθήκης στην οποία εργάζεστε ώστε να εξασφαλίζεται ομοιομορφία ; (βαθμολογήστε με άριστα το 5)

Παρουσίαση αποτελεσμάτων (7/15)

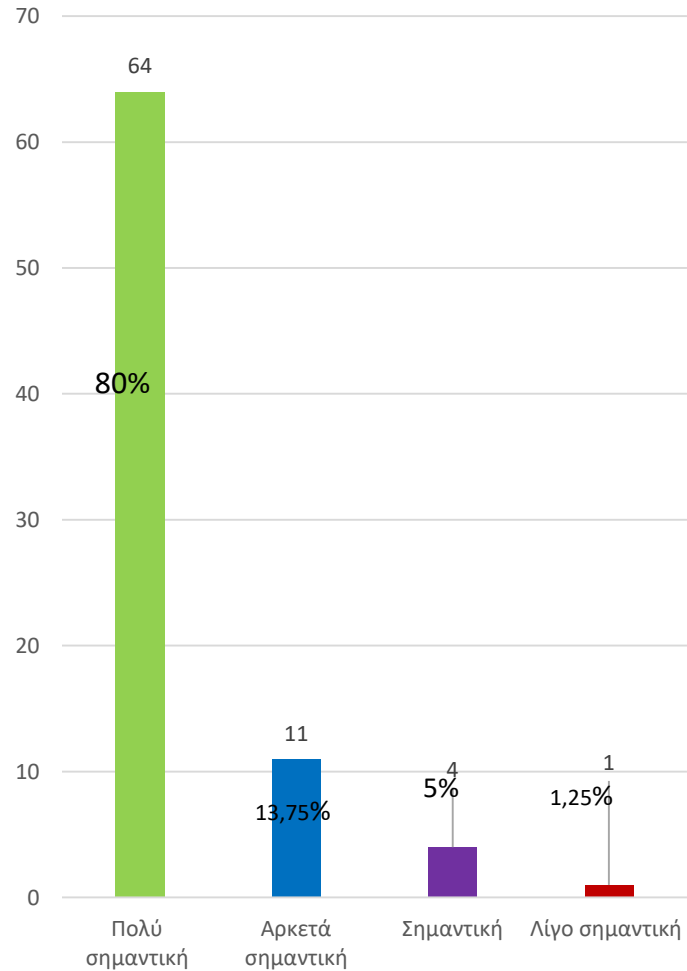
Μέτρηση από 15: Ποιο θεωρείτε πως είναι το κύριο χαρακτηριστικό που καθορίζει την ποιότητα στην καταλογογράφηση; (αν επιλέξετε άλλο παρακαλώ προσδιορίστε)

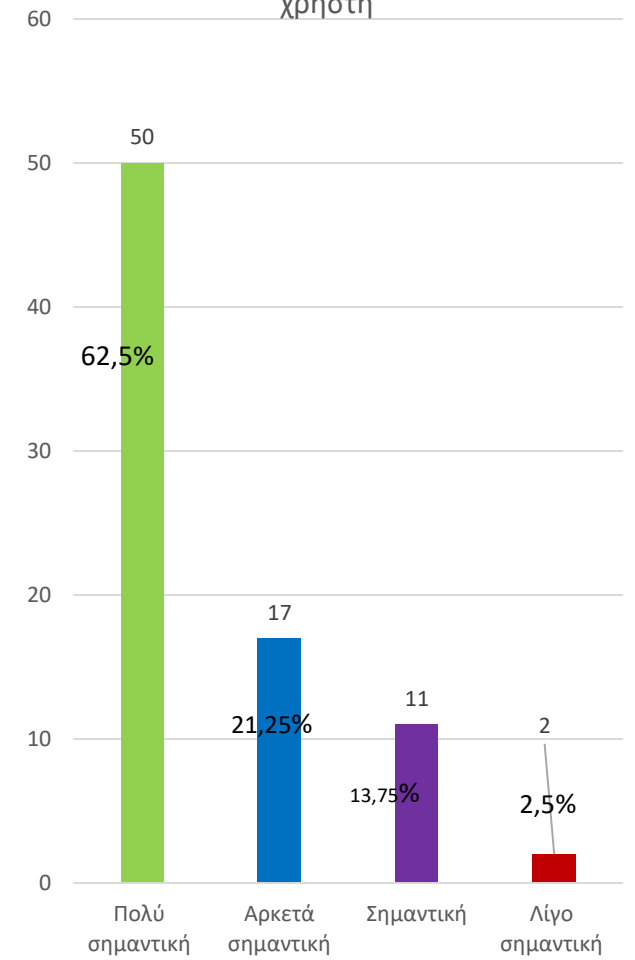
Παρουσίαση αποτελεσμάτων (8/15)

Τεχνικές λεπτομέρειες ως
προς την ποιότητα εγγραφής

Δημιουργία εγγραφών απαλλαγμένων
από τυπογραφικά/ορθογραφικά λάθη

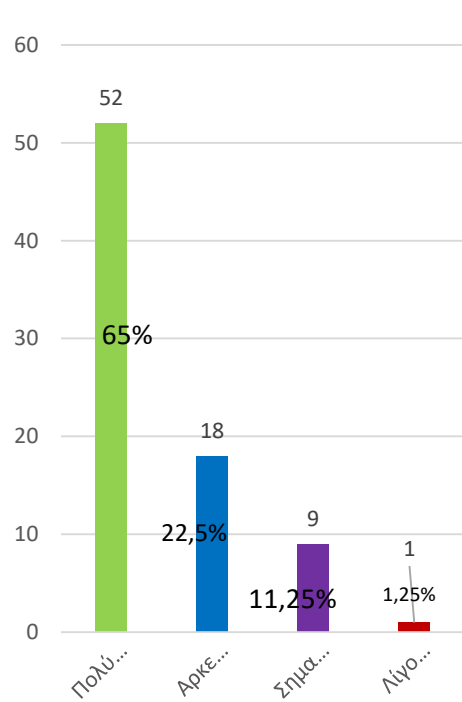

Δημιουργία εγγραφών με γνώμονα τον
σημερινό αλλά και τον μελλοντικό
χρήστη

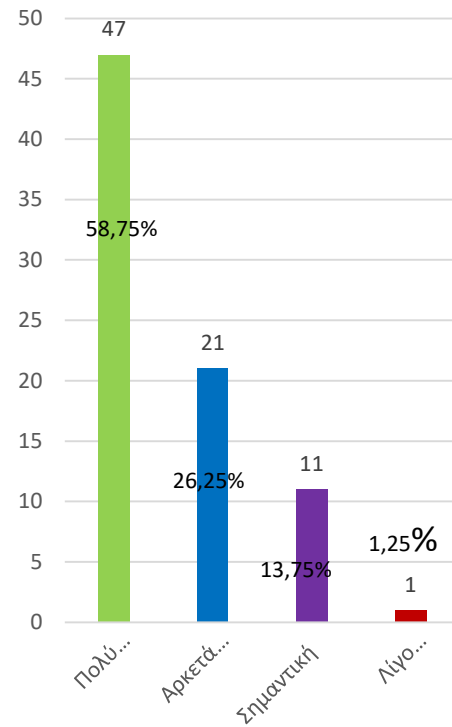

Παρουσίαση αποτελεσμάτων (9/15)

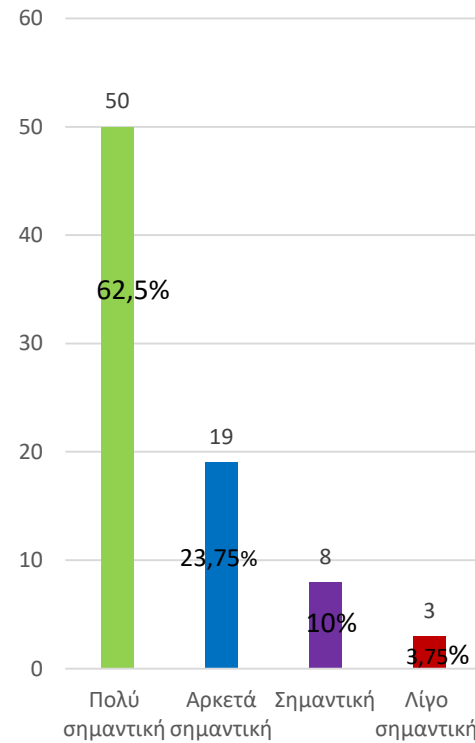
Δημιουργία όσο το δυνατόν πληρέστερων εγγραφών

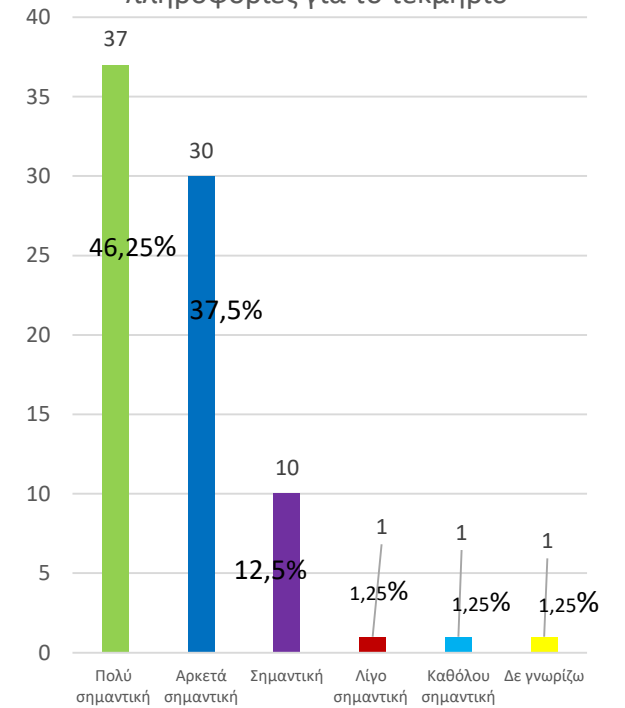
Δημιουργία εγγραφών με το κατάλληλο κάθε φορά επίπεδο περιγραφής

Ακρίβεια ταξιθετικών αριθμών

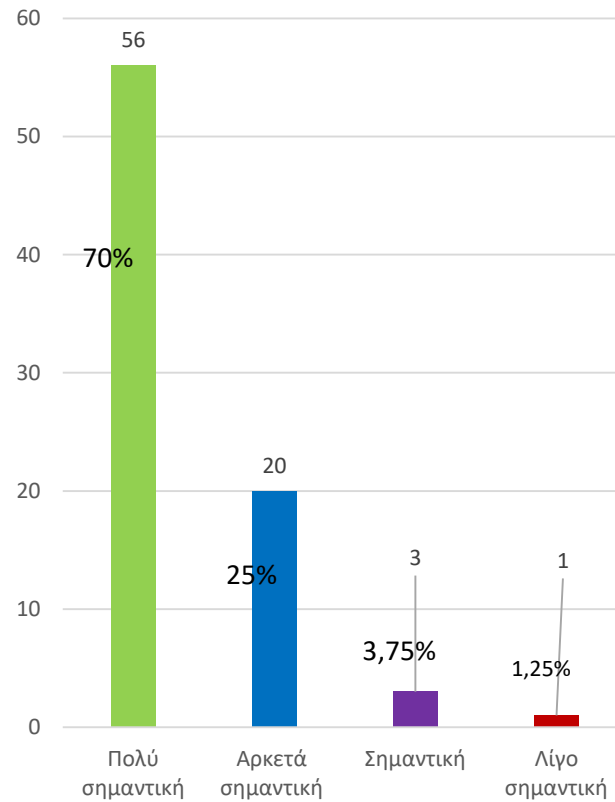
Σύνδεση εγγραφών με links εκτός καταλόγου που παρέχουν πληροφορίες για το τεκμήριο

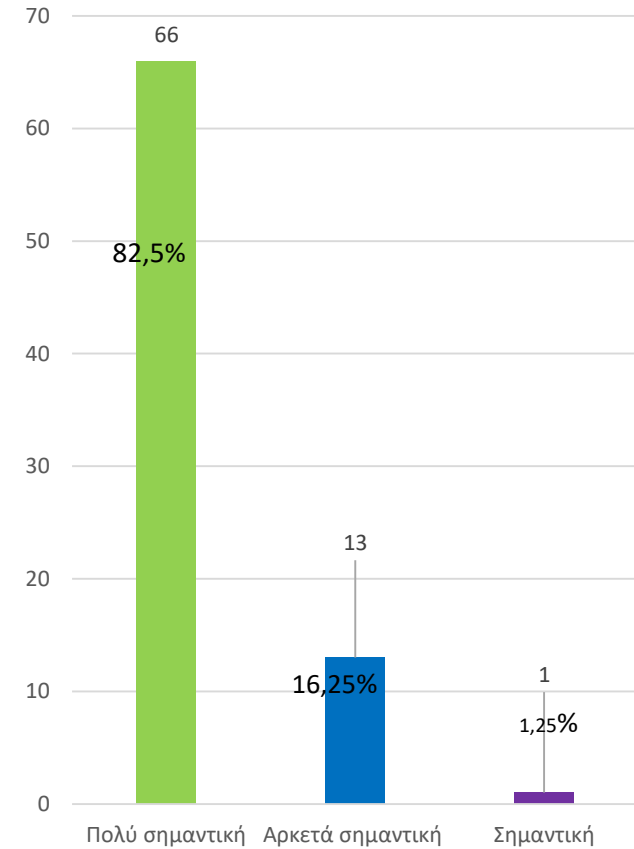
Παρουσίαση αποτελεσμάτων (10/15)

Αξιολόγηση τήρησης
προτύπων

Συνέπεια ως προς την τήρηση των
Αγγλοαμερικανικών Κανόνων
Καταλογογράφησης

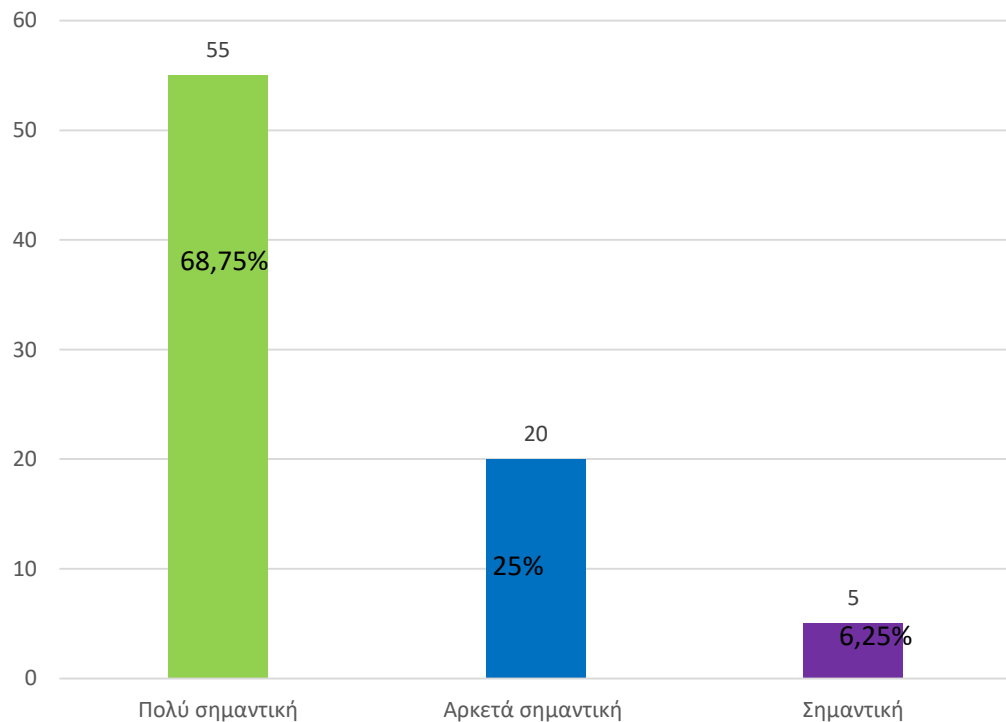

Συνέπεια ως προς τις επίσημες
καθιερώσεις (θεματικές επικεφαλίδες,
συγγραφικές υπευθυνότητες, σειρές)

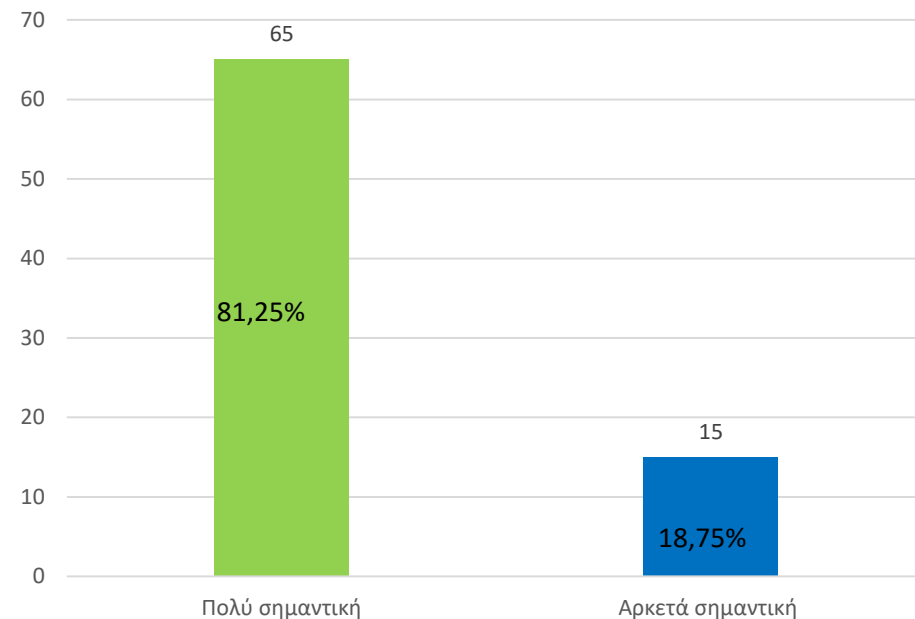

Παρουσίαση αποτελεσμάτων (11/15)

Συμμόρφωση με καθιερώσεις και ελεγχόμενα λεξιλόγια που υιοθετεί η βιβλιοθήκη

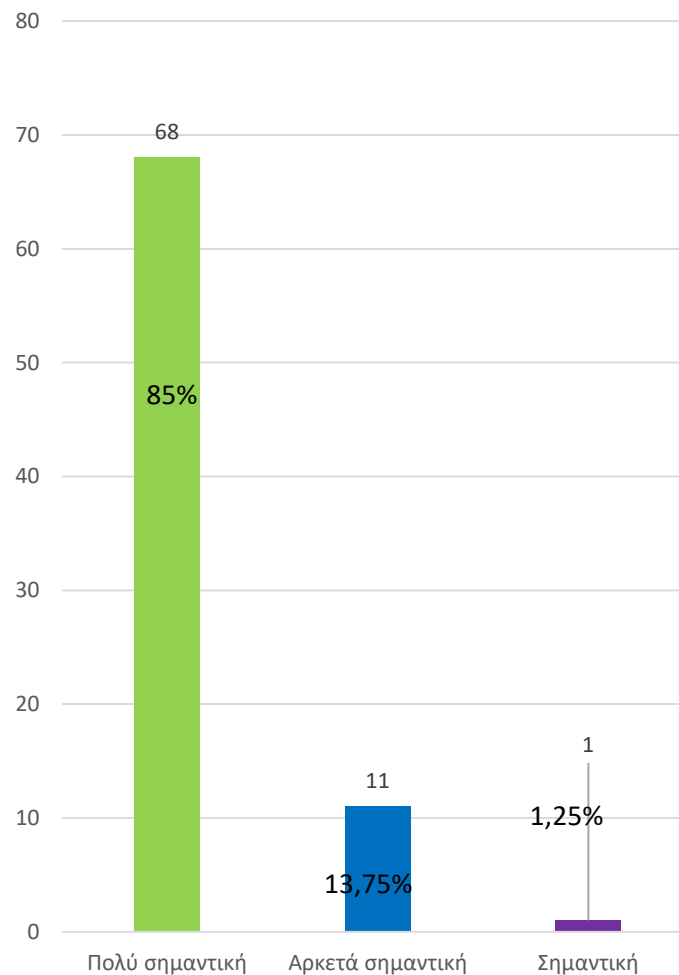
Συνέπεια ως προς τα πρότυπα περιγραφής (Marc21, Unimarc)

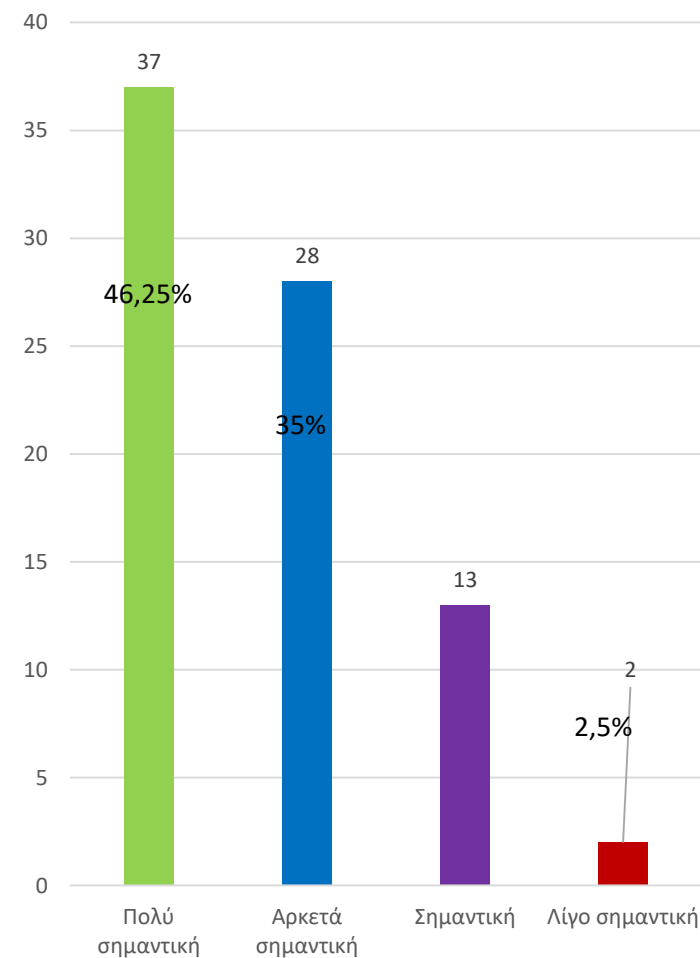
Παρουσίαση αποτελεσμάτων (12/15)

Αξιολόγηση διαδικασιών
διαχείρισης
καταλογογράφησης και
προσωπικού

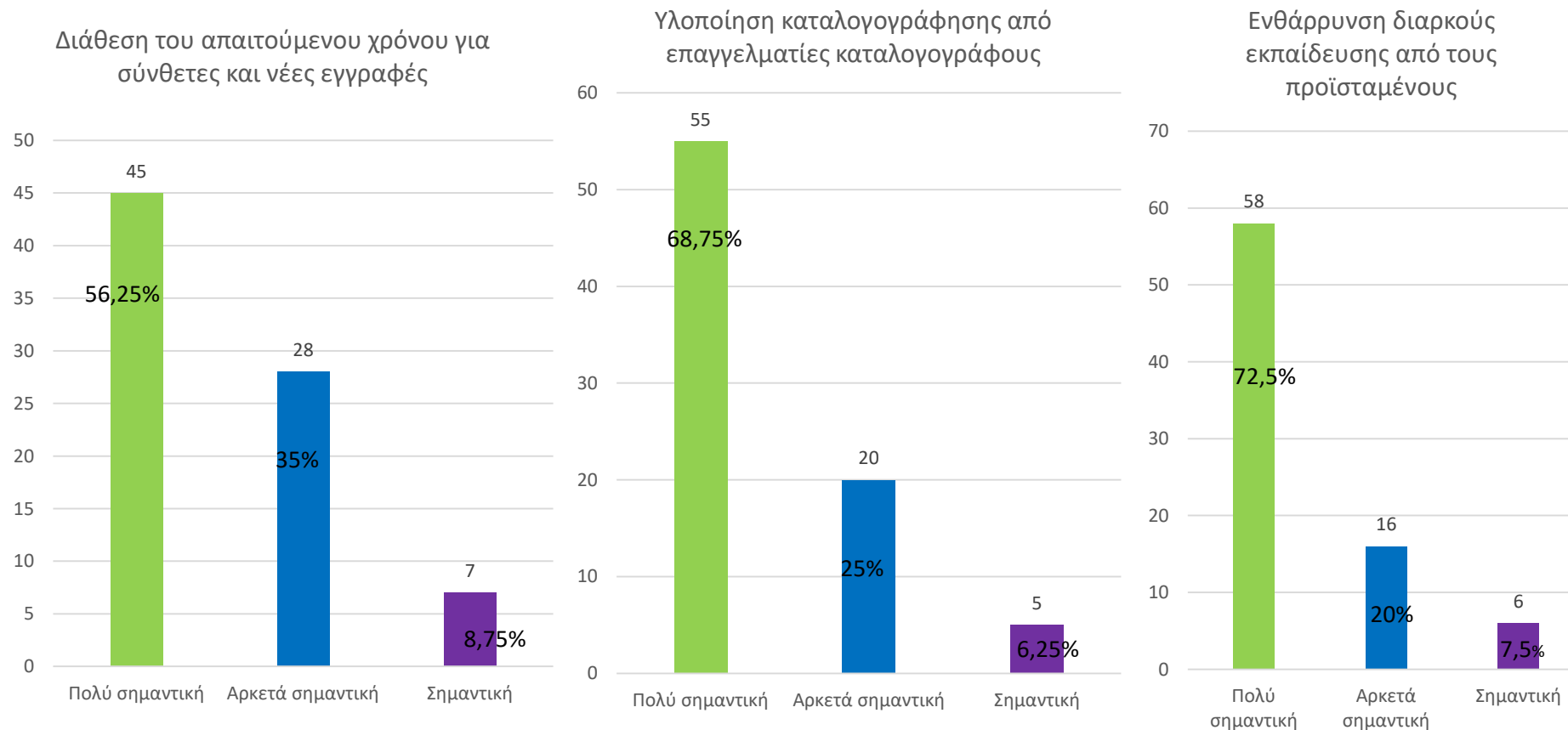
Αποφυγή δημιουργίας διπλών/πολλαπλών
εγγραφών στον κατάλογο

Άμεση περιγραφή και ταξιθέτηση
τεκμηρίων

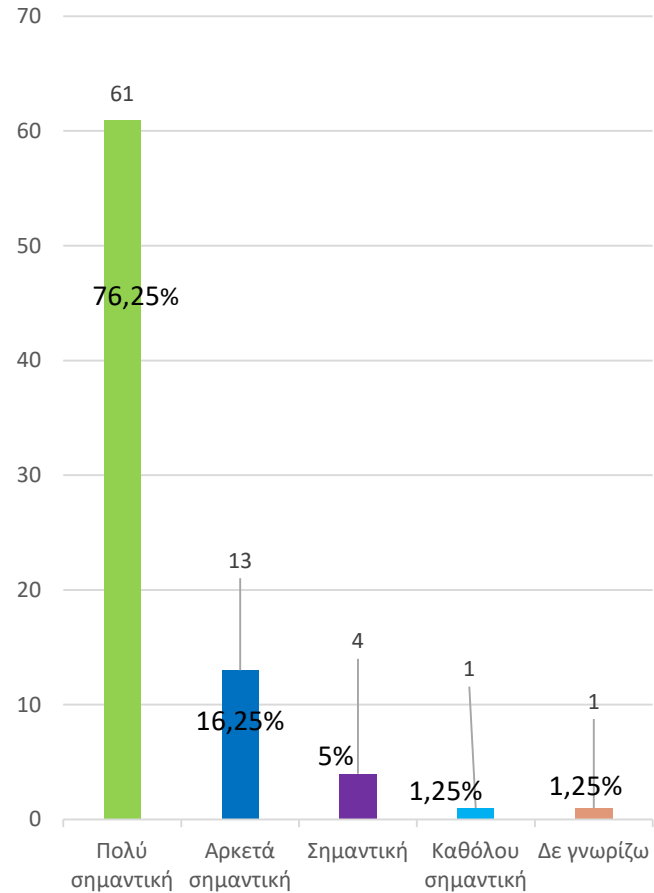
Παρουσίαση αποτελεσμάτων (13/15)

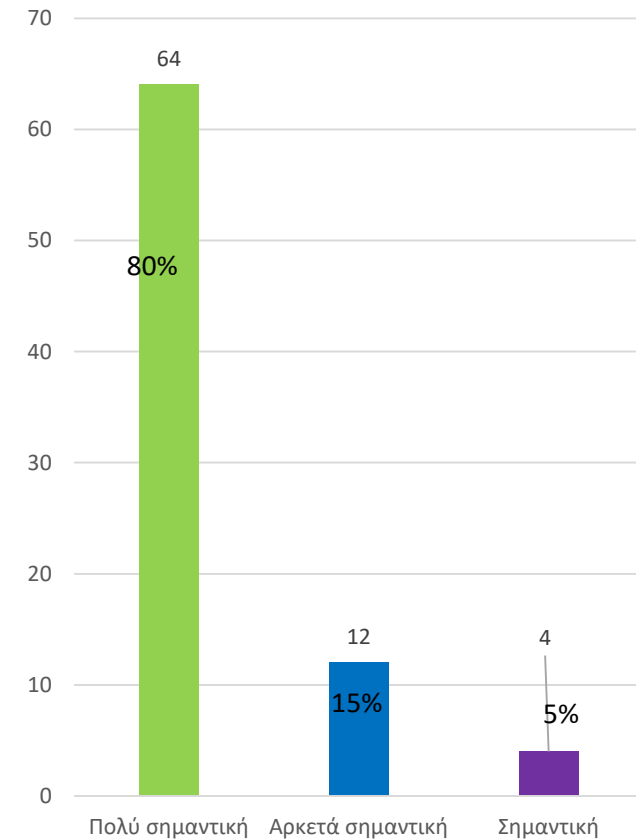
Παρουσίαση αποτελεσμάτων (14/15)

Αξιολόγηση αποτελεσμάτων ποιοτικής καταλογογράφησης στους χρήστες

Δημιουργία αρκετών σημείων πρόσβασης ώστε να διασφαλίζεται η ανάκτηση από τους χρήστες

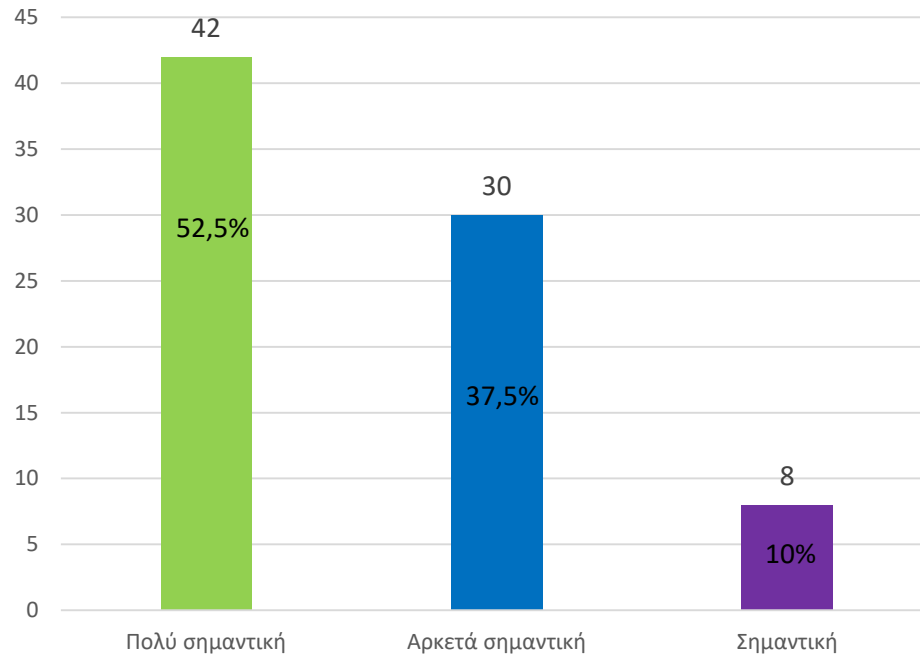

Δυνατότητα ακριβούς και έγκαιρης ανάκτησης των τεκμηρίων από το χρήστη

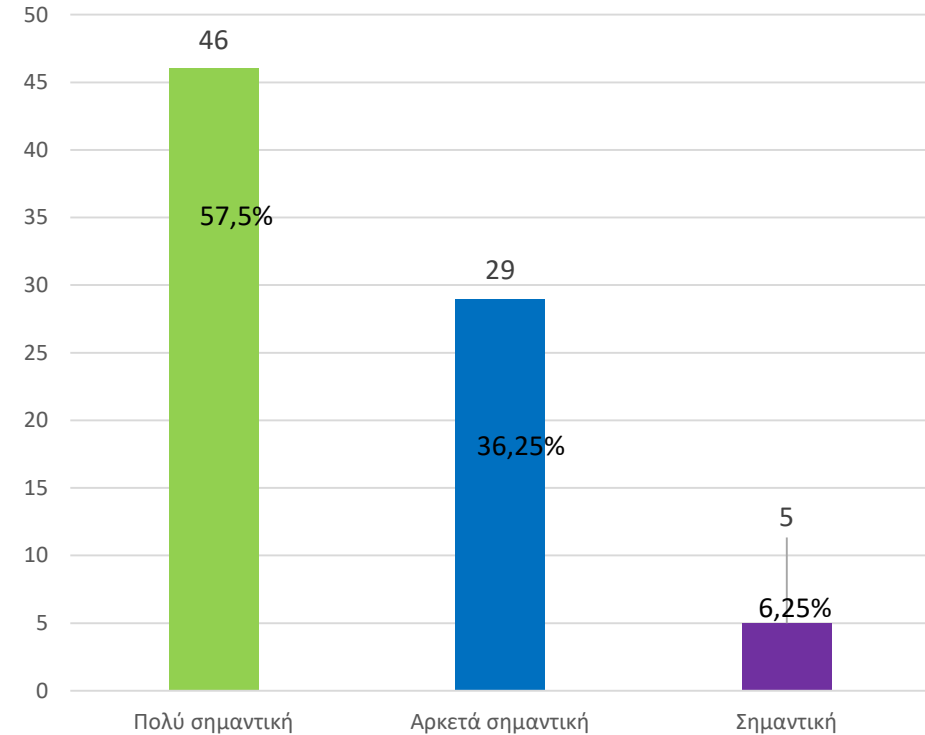

Παρουσίαση αποτελεσμάτων (15/15)

Άμεση ανταπόκριση στα αιτήματα/παράπονα των χρηστών σχετικά με τον κατάλογο

Επίγνωση των αναγκών και των δεξιοτήτων των χρηστών

Συμπεράσματα (1/3)

- το μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζόμενων σε Τμήματα Καταλογογράφησης ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών είναι απόφοιτοι Σχολών Βιβλιοθηκονομίας ενώ ένα σχετικά υψηλό ποσοστό διαθέτει μεταπτυχιακό ή και διδακτορικό τίτλο σπουδών
- σημειώνουν υψηλή συμμετοχή σε προγράμματα διαρκούς κατάρτισης
- παρατηρείται χαμηλή κινητικότητα ως προς την εναλλαγή εργασίας σε πληροφοριακούς οργανισμούς
- ένα αρκετά υψηλό ποσοστό θεωρεί ότι η καταλογογράφηση στο πλαίσιο του ιδρύματος στο οποίο εργάζονται είναι ποιοτική, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα ομοιομορφία με εφαρμογή προτύπων ενώ εκ των προτέρων έχει συμφωνηθεί ένα γενικό πλαίσιο όσον αφορά στο επίπεδο περιγραφής τεκμηρίων
- ικανοποιητικό ποσοστό των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών υλοποιεί στρατηγικό σχεδιασμό, ο οποίος πρέπει να εναρμονίζεται με τους στόχους και τους σκοπούς του εκάστοτε ακαδημαϊκού Ιδρύματος
- ανάγκη για απόκτηση «κουλτούρας ποιότητας» με συνεχή βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών της βιβλιοθήκης αλλά και των δεξιοτήτων των επαγγελματιών του χώρου (Paiste, 2003: 334)

Συμπεράσματα (2/3)

Απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα

Πώς ορίζεται η ποιότητα της καταλογογράφησης από τους ίδιους τους επαγγελματίες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών; Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά που διασφαλίζουν την ποιότητα στην καταλογογράφηση;

➤ απουσία ενός ενιαίου και αντικειμενικού ορισμού

➤ η ποιότητα στην καταλογογράφηση είναι αποτέλεσμα ενός συνδυασμού χαρακτηριστικών όπου το καθένα από μόνο του δεν είναι σε θέση να την εξασφαλίσει

- ✓ Τήρηση προτύπων και κανόνων προς εξασφάλιση ομοιομορφίας
- ✓ Τεχνικά χαρακτηριστικά
- ✓ Ικανοποίηση χρηστών
- ✓ Διαδικασία καταλογογράφησης

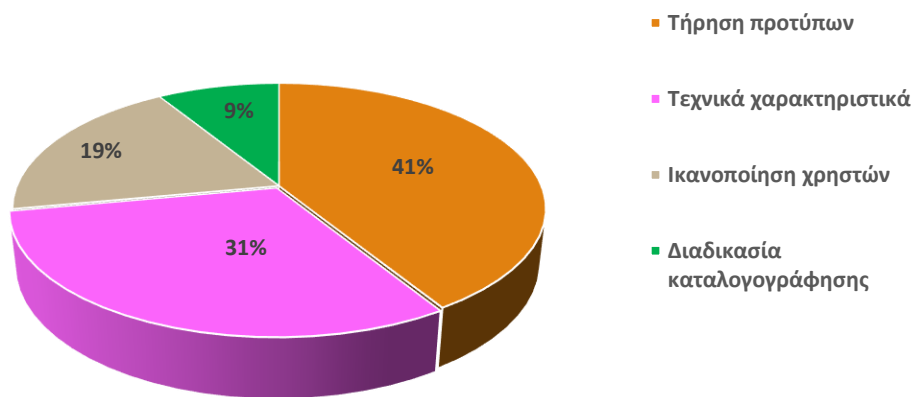
Δευτερεύον ερευνητικό ερώτημα: Υπάρχει διαφοροποίηση στα κριτήρια ποιότητας που επισημαίνονται μεταξύ των επαγγελματιών και των εμπειρικών του χώρου; Οι επαγγελματίες καταλογογράφοι στην πλειοψηφία τους προτάσσουν την τήρηση προτύπων και την ομοιομορφία ενώ οι εμπειρικοί εστιάζουν πρωτίστως στην ικανοποίηση των χρηστών

Συμπεράσματα (2/3)

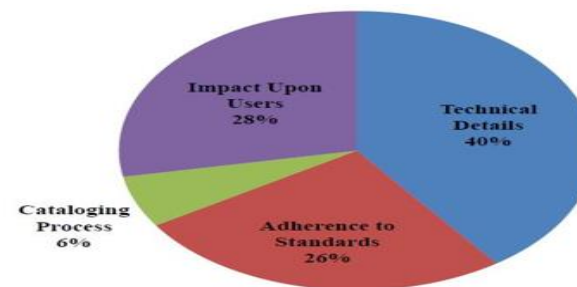
Ποσοστά των χαρακτηριστικών ποιότητας καταλογογράφησης

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

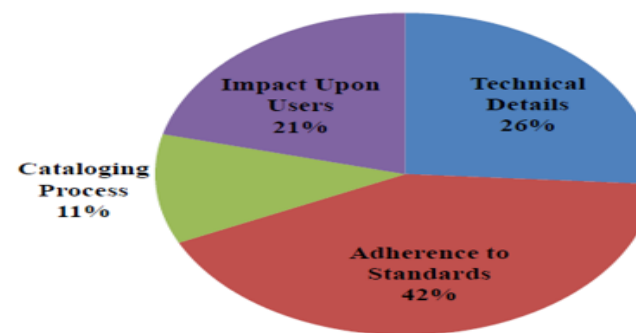
Χαρακτηριστικά ποιότητας καταλογογράφησης

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Σχήμα 20: Κατηγορίες χαρακτηριστικών ποιότητας καταλογογράφησης σύμφωνα με τις προσωπικές απόψεις των καταλογογράφων (Snow) ¹²

Σχήμα 21: Κατηγορίες χαρακτηριστικών ποιότητας καταλογογράφησης σύμφωνα με τους ορισμούς των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων (Snow) ¹³

Μελλοντικές επεκτάσεις

- Εξέταση των απόψεων των ίδιων των χρηστών περί ποιότητας στην καταλογογράφηση
- Εξέταση του κατά πόσο οι απόψεις των καταλογογράφων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών συγκλίνουν με αυτές των καταλογογράφων άλλων βιβλιοθηκών

A 3D rendered orange character with a large head and small body, holding a white rectangular sign with a thin orange border. The sign contains the Greek text 'Σας ευχαριστώ!!!' in a black, sans-serif font. The character is standing on a light-colored surface against a plain white background.

Σας
ευχαριστώ!!!